

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на
АДРИАНА ОЛЕГ БЕНОВА
докторант на самостоятелна подготовка
с двойно научно ръководство
към
НМА „Проф.П.Владигеров”
катедра „История на музиката и етномузикология” при ТКДФ
и
УНИВЕРСИТЕТ ПАРИЖ 8
Факултет „Изкуства, Философия и Естетика“, Секция Естетика, музикология, танц и
музикално творчество MUSIDANSE (E.A. 1572)

на тема

КОНЦЕПТУАЛНИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА ЕДГАР ВАРЕЗ ЗА ОСВОБОЖДАВАНЕ НА ЗВУКА И РОЛЯТА НА ЕЛЕКТРОННИТЕ МУЗИКАЛНИ УСТРОЙСТВА

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по
професионално направление: 8.3 Музикално и танцово изкуство спрямо българското
законодателство
и „доктор по музика“ спрямо френското законодателство

от **проф. д-р Емилия Кръстева Коларова-Гидишка**,
катедра „История на музиката и етномузикология” при ТКДФ
НМА”Проф. Панчо Владигеров”

Дисертационното изследване на Адриана Бенова е актуална и съдържателна рефлексия на глобалната съвременна ситуация в музикалното изкуство, в което електронните музикални устройства заемат важно място. Въпреки неоспоримото им стабилно присъствие в композиторското творчество и на артистичната сцена, в нашето музиковедие все още отсъства цялостно задълбочено научно проучване на тази сфера и на нейната специфика. Дисертационният текст на А. Бенова с успех запълва тази научноизследователска ниша, насочвайки вниманието към конкретна проблематика. Тя е колкото ясна и позиционирана в точни граници (**„Концептуалните възгледи на Едгар Варез за „освобождане на звука“ и ролята на електронните музикални устройства“**), толкова и отворена към необятното пространство на научната мисъл и към следващи епохата на композитора нови периоди в динамично развиващото се съвременно

музикално изкуство. От една страна, изследваните концептуални възгледи на Е. Варез (изложени в неговия сборник с лекции „Освобождаването на звука“) са пряко или косвено обвързани с различни научни полета (което налага интердисциплинарен подход към разглежданата проблематика), а от друга – тези оригинални концепции на визионер в изкуството се проектират далеч напред към втората половина на ХХ и началото на ХХІ век с техните широкоспектърни търсения и реализации. При това тяхното въздействие може да се проследи не само във времеви аспект, но и в непрекъснато разширяващите се топоси на съвременната жанрова система и в посоката на постиженията на националните музикални школи, вкл. и българската. Този факт несъмнено усложнява поставените изследователски цели и задачи на дисертационния труд, които докторантката пълноценно и убедително осъществява.

В своята дисертация А. Бенова не просто извежда от музикалната история от първата половина на ХХ век фигурата на един от най-интересните автори, но отбелязва и анализира въздействието на неговото дело върху творчеството и дейността на редица знаменателни личности от следващите десетилетия. Позиционирайки в Увода своя обект и предмет на изследване, в следващите Първа, Втора и Трета глави докторантката откроява фигурата на Е. Варез като търсещ нови перспективи композитор, аргументирано обвързвайки го с новата музика на ХХ век. Немногобройните, но значими в съдържателно отношение биографични данни са положени върху лаконично маркирания необходим исторически контекст, в който са открити личностите с видим принос в изграждането на възгледите на Е. Варез (Първа глава). Но дисертантът далеч не ограничава своя историко-хронологичен подход към заявената проблематика само с този раздел, а продължава да надгражда с пространна фактология и аналитични разсъждения върху нея в рамките на Втора („Освобождаването на звука” – сборник лекции на Е. Варез) и Трета (Електронните музикални устройства в творчеството на Едгар Варез. Теоретически и практически аспекти) глави. Като важен и целесъобразен раздел ще посоча въведените в текста терминологични уточнения и коментари (Втора глава). За всички днес е известно колко важен за всяко изследване е терминологичният апарат. Музиколожката общност оживено дискутира неговата академична чистота, както и процеса на активно навлизане на метафорите в научния език. Възприемам терминологичния раздел в дисертацията като закономерен отглас от този оживен дебат, още повече, че се засягат проблеми на жанр с твърде подвижни граници.

Изцяло приносен характер имат Четвърта, Пета и Шеста глави на дисертацията. Сред важните новаторски и перспективни интерпретации на концептуалните възгледи на Е. Вarez ще акцентирам върху новаторската идея за тяхната „материализация“ в „Електронна поема“; върху също толкова оригиналната идея за синергетичния аспект в съжденията на композитора; върху приложената в най-общ план пасионарна теория на Гумилъв като творчески импулс, който се проектира далеч напред във времето върху музиканти от различни култури и жанрове, като тук за първи път се визират А. Шникте, Е. Денисов, българската електроакустична школа. Тук авторът демонстрира умение да анализира и обобщава натрупаната солидна база данни. Точните и задълбочени наблюдения, подкрепени с многобройни примери, безспорно се дължат както на отличното познаване на визираните музикални партитури, така и на личния опит на дисертанта. Повече от 10 години А. Бенова е активен изпълнител на електронни инструменти, сред които и на Терменвокс. Именно тази интензивна дейност на автора допълва солидната ѝ теоретична подготовка и ѝ дава възможност за първи път в музикологичната практика у нас пълноценно да представи една неразработвана досега тема – за ролята на електронните музикални устройства в концептуалните възгледи на Е. Вarez.

Тук е необходимо да отчетем респектиращия разноезичен библиографски обем, който А. Бенова критично „пресява“ и включва в своята разработка, без да оставя „мъртви“ зони в него. Всеки един въведен източник (общо 400, от които 159 на кирилица и 241 на латиница) пълноценно функционира в научното изследване и създава ясна представа за степента на научна разработеност на изследваната проблематика. Коректното цитиране и адекватна интерпретация на музиковедските публикации е качество на цялата дисертация. Особено важно е да подчертая, че А. Бенова привлича този апарат не с цел да впечатли с неговото многообразие, като само цитира вече изказани разсъждения. Тя го превръща в отправна точка, в своеобразен „трамплин“ за своите прецизни детайлни наблюдения и научни изводи. Търсейки отвъд познатото нови хоризонти в изследването за Е. Вarez, докторантката постига ново знание за композитора.

Изключително важна е да подчертая административната специфика на настоящата докторантура, която е първа по рода си актуална съвременна форма на двойно научно ръководство между НМА като водеща институция и Университет Париж 8.

Новаторските идеи на А.Б. намират потвърждение в нейните 5 научни доклада, представени и публикувани както на национални конференции, така и в по-широкия обхват на международните ѝ изяви – в Сърбия (Вранячка баня), в Русия (Институт Шнитке в Москва), в Казахстан (Националната Академия в Астана).

Посочените в Автореферата приноси (с. 44 – 45), както изводите и заключенията в дисертационното изследване (с.221– 228), които споделям, са адекватни на рецензирания текст. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертацията.

На основание безспорните приносни качества на дисертационния труд **КОНЦЕПТУАЛНИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА ЕДГАР ВАРЕЗ ЗА ОСВОБОЖДАВАНЕ НА ЗВУКА И РОЛЯТА НА ЕЛЕКТРОННИТЕ МУЗИКАЛНИ УСТРОЙСТВА** убедено предлагам на уважаемите членове на Специализираното научно жури да присъди на **Адриана Олег Бенова** образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“ спрямо българското законодателство и „доктор по музика“ спрямо френското законодателство.

04.05. 2023
София

Проф. д-р Емилия Коларова